

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ

ЗАГАЛЬНА ПРАКТИКА – СІМЕЙНА МЕДИЦИНА: ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ І КОМПЕТЕНЦІЇ

Підручник

У трьох томах

Том 2

- Практичні навички з надання невідкладної допомоги при найбільш поширених гострих станах у загальнолікарській практиці

За редакцією проф. Л.С. Бабінець

Львів
Видавництво «Магнолія 2006»
2026

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Тернопільського національного медичного університету
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України
(протокол №11 від 30.11.2025 року)*

Рецензенти:

Толстанов О. К. – доктор мед. наук, проф., президент Української асоціації сімейної медицини, проректор з науково-педагогічної роботи, голова Вченої ради Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика, член-кор. НАМН України.

Гребеник М. В. – доктор мед. наук, проф., завідувач кафедри терапії і сімейної медицини ФПДО Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України.

- З 12 **Загальна практика – сімейна медицина: Практичні навички і компетенції:** підручник. У 3 т. Т. 2. Практичні навички з надання невідкладної допомоги при найбільш поширених гострих станах у загальнолікарській практиці / Л. С. Бабінець, В. М. Ждан, Л. М. Пасієшвілі та ін. ; за ред. д-ра мед. наук, проф. Лілії Бабінець. – Львів : Магнолія, 2026. Т. 2. 256 с. : іл.

ISBN 978-617-574-333-1 (вид. у 3 т.)

ISBN 978-617-574-331-7 (Т. 2)

Підручник містить алгоритми відпрацювання основних практичних навичок і компетентностей мультидисциплінарної загальнолікарської практики/сімейної медицини у викладанні дисципліни «Загальна практика – сімейна медицина» на до- і післядипломному рівнях. Алгоритми подані фахівцями галузі на основі вітчизняних і міжнародних протоколів і стандартів надання первинної медичної допомоги.

Матеріал підручника буде цікавим для лікарів загальної практики – сімейних лікарів, лікарів-спеціалістів, студентів старших курсів, лікарів-інтернів, а також викладачів і науковців у галузі загальної практики – сімейної медицини та інших фахівців, які об'єднані спільною метою – надання високопрофесійної, доступної та якісної первинної медичної допомоги громадянам України.

УДК 61:378(075.8)

АВТОРИ

Андріюк Л. В. – доктор мед. наук, проф., зав. кафедри реабілітації та нетрадиційної медицини Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Бабінець Л. С. – доктор мед. наук, проф., зав. кафедри терапії та сімейної медицини медичного факультету Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України, віце-президент Української асоціації сімейної медицини, голова Асоціації сімейної медицини Тернопільщини, академік Національної академії наук вищої освіти України, член Європейської академії викладачів загальної практики EURACT

Величко В. І. – доктор мед. наук, проф., зав. кафедри сімейної медицини, загальної практики та поліклінічної терапії Одеського національного медичного університету, директор КНП «Дитячий консультативно-діагностичний центр імені академіка Б.Я. Резніка»

Ждан В. М. – доктор мед. наук, ректор, проф. кафедри сімейної медицини і терапії Полтавського державного медичного університету, член правління Української асоціації сімейної медицини

Железнякова Н. М. – доктор мед. наук, проф., зав. кафедри внутрішньої медицини №1 Харківського національного медичного університету

Животовська Л. В. – доктор мед. наук, проф. кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Полтавського державного медичного університету

Задорожний О. С. – доктор мед. наук, старший дослідник відділу вивчення біологічної дії та використання лазерів в офтальмології ДУ «Інститут ОХ і ТТ імені В.П. Філатова НАМН України»

Карпенко В. Г. – доктор мед. наук, проф. кафедри акушерства та гінекології №3 Харківського національного медичного університету

Коваленко О. Є. – доктор мед. наук, проф., зав. кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги НУОЗ України імені П. Л. Шупика, член правління УАСМ, член EURACT, президент Української асоціації рефлексотерапії та медичної акупунктури

Коновалова Н. В. – доктор мед. наук, проф., проф. кафедри загальної, дитячої та військової хірургії з курсом урології і офтальмології Одеського національного медичного університету

Крючко Т. О. – доктор мед. наук, проф., зав. кафедри педіатрії № 2 Полтавського державного медичного університету

Михайловська Н. С. – доктор мед. наук, проф., зав. кафедри загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб Запорізького державного медико-фармацевтичного університету МОЗ України, член правління ГО «Українська асоціація сімейної медицини», голова Запорізького відокремленого підрозділу ГО «Укра-

їнська асоціація сімейної медицини», член Європейської академії викладачів загальної практики EURACT

Пасієшвілі Л. М. – доктор мед. наук, проф., зав. кафедри загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб Харківського національного медичного університету, член правління Української асоціації сімейної медицини

Пасієшвілі Н. М. – доктор мед. наук, проф. кафедри акушерства та гінекології №3 Харківського національного медичного університету, директор КНП ХОР «Обласний клінічний перинатальний центр»

Пентюк Н. О. – доктор мед. наук, проф., зав. кафедри пропедевтики внутрішньої медицини Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова

Процюк О. В. – доктор мед. наук, проф. кафедри амбулаторної та сімейної медицини, декан медичного факультету Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

Сірчак Є. С. – доктор мед. наук, проф., зав. кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Ужгородського національного університету

Скрипніков А. М. – доктор мед. наук, проф., зав. кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Полтавського державного медичного університету

Ціпоренко С. Ю. – доктор мед. наук, проф. кафедри амбулаторної та сімейної медицини Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика; заст. директора з медичного обслуговування дорослого населення КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги №2 Подільського району м. Києва»

Бабаніна М. Ю. – канд. мед. наук, доцент, зав. кафедри сімейної медицини і терапії Полтавського державного медичного університету, член правління Української асоціації сімейної медицини

Боднар Л. А. – канд. мед. наук, доцент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Полтавського державного медичного університету.

Боцюк Н. Є. – канд. мед. наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України, член Української асоціації сімейної медицини і Асоціації сімейної медицини Тернопільщини

Гузун О. В. – канд. мед. наук, науковий співробітник відділу вивчення біологічної дії та використання лазерів в офтальмології ДУ «Інститут ОХ і ТТ імені В. П. Філатова НАМН України»

Данильчук Г. О. – канд. мед. наук, доцент кафедри сімейної медицини, загальної практики та поліклінічної терапії Одеського національного медичного університету

Железняков О. Ю. – канд. мед. наук, доцент кафедри акушерства та гінекології №3 Харківського національного медичного університету, директор з перинатальної допомоги КНП ХОР «Обласна клінічна лікарня»

Кітура Є. М. – канд. мед. наук, доцент кафедри сімейної медицини і терапії Полтавського державного медичного університету

Кітура О. Є. – канд. мед. наук, доцент кафедри внутрішніх хвороб та медицини невідкладних станів Полтавського державного медичного університету

Когутич І. І. – канд. мед. наук, доцент кафедри госпітальної терапії Ужгородського національного університету

Криськів О. І. – канд. мед. наук, доцент кафедри терапії і сімейної медицини ФПДО Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

Лемко І. І. – канд. мед. наук, доцент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Ужгородського національного університету

Мігенько Б. О. – канд. мед. наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України, член Української асоціації сімейної медицини і Асоціації сімейної медицини Тернопільщини

Погоріла О. І. – канд. мед. наук, доцент кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Слепченко Н. С. – канд. мед. наук, доцент кафедри пропедевтики внутрішньої медицини Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова

Танянська С. М. – канд. мед. наук, доцент кафедри педіатрії №2 Полтавського державного медичного університету

Титова Т. А. – канд. мед. наук, доцент кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Ткаченко М. В. – канд. мед. наук, доцент кафедри сімейної медицини і терапії Полтавського державного медичного університету

Ткаченко Т. В. – канд. мед. наук, доцент кафедри пропедевтики внутрішньої медицини Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова

Шершньова О. В. – канд. мед. наук, доцент кафедри загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб Запорізького державного медико-фармацевтичного університету

Безименник Д. І. – асистент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Ужгородського національного університету

Ковтун О. В. – асистент кафедри загальної, дитячої та військової хірургії з курсом урології і офтальмології Одеського національного медичного університету

Лагода Д. О. – доктор філософії з медицини (PhD), доцент кафедри сімейної медицини, загальної практики та поліклінічної терапії Одеського національного медичного університету, сімейний лікар КНП «Дитячий консультативно-діагностичний центр імені академіка Б. Я. Резніка»

Михайловський Я. М. – доктор філософії, асистент кафедри терапії, кардіології ННПО Запорізького державного медико-фармацевтичного університету

Побережець В. Л. – доктор філософії з медицини (PhD), асистент кафедри пропедевтики внутрішньої медицини Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень	9
Передмова.....	16
РОЗДІЛ 1. Гіпертензивний криз.....	18
1.1. Ускладнений гіпертензивний криз.....	20
1.2. Неускладнений гіпертензивний криз	21
1.3. Терапія пацієнтів з ускладненим ГК.....	23
1.4. Надання екстреної медичної допомоги.....	26
РОЗДІЛ 2. Надання допомоги при брадиаритмії	30
2.1. Синоатріальна блокада (СА-блокада)	34
2.2. Атріовентрикулярна блокада (АВ-блокада)	35
2.3. Методи діагностики брадиаритмій	39
2.4. Лікування брадиаритмій.....	40
2.5. Внутрішньошлуночкова блокада	43
РОЗДІЛ 3. Гостра серцева недостатність. набряк легень.....	51
3.1. Загальні принципи невідкладної допомоги	55
3.2. Особливості невідкладної допомоги при поєднанні із гіпотонією та іншими патологічними станами.....	57
3.3. Узагальнені оновлені рекомендації щодо лікування ГСН	59
РОЗДІЛ 4. Гострий коронарний синдром без елевації сегмента ST	64
РОЗДІЛ 5. Тріпотіння передсердь	73
5.1. Механізми формування та симптоми	73
5.2. Медикаментозне лікування	77
РОЗДІЛ 6. Пароксизмальна тахікардія	82
РОЗДІЛ 7. Фібриляція передсердь.....	94
7.1. Етіологія	95
7.2. Класифікація ФП	97
7.3. Лікування	99
7.4. Пацієнт-орієнтований підхід до лікування (ESC, 2024).....	104
7.5. Радіочастотна катетерна абляція	113
7.6. Лікування фібриляції передсердь із використанням катетера для внутрішньосерцевої кріоабляції	115
7.7. Реабілітація та профілактика.....	116

РОЗДІЛ 8. Тромбоемболія легеневої артерії	119
8.1. Етіологія та фактори ризику	119
8.2. Діагностика ТЕЛА.....	121
8.3. Лікування.....	127
8.4. Основні положення теми «Тромбоемболія легеневої артерії»	130
РОЗДІЛ 9. Бронхообструктивний синдром	135
9.1. Загальне поняття про БОС	135
9.2. Невідкладна допомога.....	138
РОЗДІЛ 10. Алергічні реакції	143
РОЗДІЛ 11. Гіпертермічний синдром	148
РОЗДІЛ 12. Спонтанний пневмоторакс.....	156
РОЗДІЛ 13. Гостре ураження нирок	161
13.1. Невідкладна допомога дорослим при гострому ураженні нирок	161
13.2. Невідкладна допомога дітям при гострому ураженні нирок.....	163
РОЗДІЛ 14. Гостра печінкова недостатність.....	167
РОЗДІЛ 15. Гостра надниркова недостатність.....	170
15.1. Невідкладна допомога дорослим	170
15.2. Невідкладна допомога дітям	171
РОЗДІЛ 16. Ниркова колька	174
16.1. Невідкладна допомога дорослим	174
16.2. Невідкладна допомога дітям	175
РОЗДІЛ 17. Жовчна колька	178
17.1. Невідкладна допомога дорослим	178
17.2. Невідкладна допомога дітям	180
РОЗДІЛ 18. Різні формах шоку	183
РОЗДІЛ 19. Коматозні стани.....	187
19.1. Невідкладна допомога при коматозному стані у випадку діабетичного кетоацидозу (ДКА).....	187
19.2. Невідкладна допомога при гіперосмолярному гіперглікемічному синдромі (ГС).....	188
19.3. Невідкладна допомога при молочнокислому ацидозі	189
19.4. Невідкладна допомога при гіпоглікемії та гіпоглікемічній комі.....	190
РОЗДІЛ 20. Гострі отруєння	191
РОЗДІЛ 21. Ураження електричним струмом, блискавкою.....	196
21.1. Ураження електричним струмом.....	196

21.2. Ураження блискавкою.....	197
РОЗДІЛ 22. Опіки та відмороження.....	200
22.1. Опіки.....	200
22.2. Відмороження.....	202
РОЗДІЛ 23. Укуси змій, комах, тварин.....	205
РОЗДІЛ 24. Утоплення та удушення.....	208
24.1. Утоплення.....	208
24.2. Удушення.....	209
РОЗДІЛ 25. Кровотечі.....	211
РОЗДІЛ 26. Судоми.....	214
РОЗДІЛ 27. Травми ЛОР-органів.....	217
27.1. Травми вуха.....	217
27.2. Травми носа.....	218
27.3. Травми гортані.....	219
РОЗДІЛ 28. Травми ока та його придаткового апарату.....	220
РОЗДІЛ 29. Травми статевих органів у жінок.....	230
РОЗДІЛ 30. Втрата/порушення свідомості.....	232
РОЗДІЛ 31. Застосування зброї масового ураження.....	234
31.1. Ураження сильнодіючими отруйними речовинами.....	234
31.2. Радіаційні ураження в бойових та небойових умовах.....	238
РОЗДІЛ 32. Гострий психоз.....	245
РОЗДІЛ 33. Абстинентний синдром, отруєння алкоголем та делірій.....	248
РОЗДІЛ 34. Отруєння наркотичними речовинами.....	251
РОЗДІЛ 35. Панічна атака.....	253

Навчальне видання

ЗАГАЛЬНА ПРАКТИКА – СІМЕЙНА МЕДИЦИНА: ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ І КОМПЕТЕНЦІЇ

Підручник

У трьох томах

Том 2

**Практичні навички з надання невідкладної допомоги
при найбільш поширених гострих станах
у загальнолікарській практиці**

За редакцією проф. Л.С. Бабінець

Підп. до друку 24.04.2026 р.
Формат 70x100/16. Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура PT Serif.
Ум. друк. арк. 26,81. Обл.-вид. арк. 20,64.

Видавництво «Магнолія 2006»
м. Львів-53, 79053, Україна, тел.: +38 (050) 370-19-57

e-mail: magnol06@ukr.net
<https://magnolia.lviv.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавця Марченко Т. В.